

reux à la Société Universelle du Théâtre. L'Humanité passe actuellement par une crise profonde... Hamlet s'écriait: "Danemark est une prison". Helas! maintenant presque tout l'univers est une prison. Si la prison est intolérable à tous les hommes, elle devient une torture affreuse pour un artiste qui ne peut y respirer...

"Je veux croire que la nouvelle Société théâtrale saura sérieusement et profondément résoudre le problème de l'homme nouveau et de l'acteur nouveau. Je veux croire qu'elle aidera au rapprochement des hommes de théâtre de toutes les contrées et à leur union dans une énorme Internationale du Théâtre."

A Paris, j'ai vu Meyerhold qui m'a donné sa pleine adhésion. Il m'a invité à Moscou comme d'ailleurs l'avait fait le Commissaire du Peuple, Lunatcharsky. Meyerhold m'a laissé sa photographie avec ces mots: "Unissez-nous."

Je ne peux pas douter de nos camarades russes ici présents. Le peu que nous connaissons de leurs travaux atteste un trop grand amour de l'Art et du progrès humain. Ils savent mieux que nous, peut-être, que l'Art ne doit plus avoir de frontières. C'est l'humanité tout entière qui élabore l'idéal de demain.

Unissons-nous donc, échangeons nos idées, nos travaux, fraternisons maintenant que nous nous connaissons, que nous nous estimons. Ne partons pas de Berlin pour nous désunir. Ne recommençons plus à marcher isolément. Art, Travail, Fraternité.

En vous remerciant tous, vous qui m'avez écouté avec indulgence, je tiens à adresser un salut d'admiration aux artistes, aux écrivains, aux artisans du théâtre mondial, à ceux d'hier qui ont fait sa grandeur, à ceux d'aujourd'hui qui lui gardent une place si large, si haute dans l'Art universel.

Mes chers camarades, je ne puis vous dire ma joie de vous voir enfin réunis. Ce jour me semble l'aurore d'une vie nouvelle. Saluons-le, comme je vous salue, avec joie. Conscientieux ouvrier de l'Art dramatique français, j'ai tenu à accompagner mes compatriotes: Allard, Jean Dax et leur président Harry-Baur, qui fut un instant mon élève avant d'être le grand artiste qu'il est aujourd'hui, mon ami Arquillière, ancien Président de l'Union et grand artiste, lui aussi, et mon dévoué collaborateur André Mauprey, qui tous deux représentent avec moi la Société Universelle du

Théâtre. Laissez-moi vous crier encore: "Unissons-nous, soyons frères dans le travail, et nos efforts pour hausser le théâtre, art des foules par excellence, nous permettront d'enseigner aux hommes le secret de s'évader de leur misère, d'oublier leurs querelles, d'oublier ensemble."

Xenies a propòsit d'una representació de Nausica

Llegides pel seu autor avants la representació de "Nausica".

I

Com sabeu, l'Odissea (en grec *Odyssèia* com ho pronunciaria un home del poble aquí) és la reunió congegminada de tres poemes que constitueixen el conjunt l'*Homeru Poiesis*. Sembla que el més antic d'aquests tres poemes és el de les *Recitacions Alkinoeses*, on es troba el bell episodi de Nausica.

En el poema homèric Nausica només hi és per a rebre *Odisseus*. Un cop el deixa, muntada ella en el seu carro de mules, seguint-la ell a peu amb les esclaves, de retorn cap a la morada d'Alkinoos, l'episodi està clos. Quan l'aede ha cantat els amors, d'Ares i Afrodita, i els fills d'Alkinoos han dansat, el rei proposa als feacis que festegin l'hoste amb els seus presents, i en acabat les dones el banyen, l'unten d'oli i el vesteixen d'una bella túnica i d'un mantell.

Només aleshores, en eixir del bany, Nausica, que els déus embellien, escomet *Odisseus* al pas de la porta i s'acomia d'ell. —*Feliç retorn, hoste, al país dels teus pares —li diu—, i quan hi siguis, recorda't de mi, perquè és a mi que deus la salvació.* I ell li respón: —*si m'arribo a veure a casa meva, a tu aniran els meus pensaments, i per tots els dies d'una vida que et dec, seràs per a mi com un déu, o verge!*

I res més. Nausica, la dels bells braços blancs, la que per l'aire i la bellesa del semblant era com una Immortal, és senzillament una visió homèrica; la tragèdia en tres actes és una construcció i una selecció maragallianes.

II

En tots els temps els poetes han intentat abocar en el motllo homèric els sentiments, els ideals, els costums i fins les preocupacions de la seva èpo-

ca. Virgili, en les hores decisives de gestació de l'Imperi, hi encabí la fundació del reialme llatí. Els alexandrins enterniren els herois antics amb les pròpies frisances amoroses i d'Aquil·les en feren el cavalleresc cortisà de Pentèsilea. Els francesos del divuitè segle inflaren el periple mecènic amb les galanteries d'una poesia barroca. I fins Goethe, influït per l'ambient neoclàssic, sangglà les gràcies femenines d'Ifigènia.

En Joan Maragall ha fet com tots i heus ací com la seva "Nausica" és una noia de la nostra costa de Llevant i la seva tragèdia una bella mostra d'aquell realisme noble que floria en la literatura catalana en la primera dècada del noucents.

Aquesta "Nausica" que aviat us representaran ja no és la verge homèrica comparable a la deessa de l'arc, Artemis, quan corre muntanyes a través, de llarg a llarg del Taigetus, o vora l'Erimantus, entre senglars i cèrvols. Atena no se li presentarà en somnis amb la semblança de la filla de Dimas. Els déus no hi són, en la tragèdia maragalliana, gaire més que pel que se'n sap d'oïda.

Nausica és una noia aponcellada, maca, disposta a tomar en la seva ànima, encara infantilment freturosa de meravelles, les gestes de l'heroi. Quan veu venir *Odisseus*, que avui, no tingueu por, no se li presentarà nu cobert només que de les broses de la mar com en el poema, perquè ara tenim més punt en la moral de la roba, sinó vestit i drapat, com cal a persones decents, i li planta cara, no és perquè Atena li hagi imbuït en el cor aquesta audàcia, sinó perquè té més seny que les altres: el seny coratjós que tindrieu totes vosaltres si sabéssiu que éreu filles d'un rei.

III

De les *Recitacions Alkinoeses* el nostre Joan Maragall n'ha pres, doncs, només una part de l'armadura. En el poema homèric primitiu *Odisseus* només passava una tarda, una nit i l'endemà, fins a entrada de fosc, al palau d'Alkinoos. Amb les interpelacions de l'Odissea, tal com ens ha arribat, l'estada de l'heroi dura un dia més.

En Maragall ha prescindit dels *Amors d'Ares i Afrodita*, dels jocs on *Odisseus* venia els feacis, i ha reduït les recitacions del periple als bells parlaments de l'acte segon. Per torna ha dramatitzat en tot l'acte tercer la partida i el comiat d'*Odisseus*. Així també en la tragèdia maragalliana

na l'acció dura només un dia i l'endemà.

Es veu que el poema homèric fou escrit per a contar els episodis del periple: la gruta de Calipso, l'antra de Polifem, les Sirenes, Escil·la i Caribdis, la davallada a l'Infern, la illa de Kirke, els amors i els naufragis de heroi, les seves lluites i els seus ardis amb els gegants, i com sofreix les ires de Posidó.

Tots aquests episodis essencials estan artísticament afegits en el poema homèric pels incidents de l'estada a casa d'Alkinoos: les recepcions, els jocs, els dinars, les danses i les festes, que són les frivolitats, els farbalans, les randes de l'obra. Doncs En Maragall, d'una d'aquestes randes, n'ha fet un vestit i ha embolcat amb ell la noia catalana.

Segons un crític modern, l'Odissea és la reunió de tres poemes recitats, mena de tragèdia que el joglar deia com si fossin els diferents personatges els que parlessin; obra nascuda, doncs, quan el poema i la tragèdia no s'havien diferenciat prou. Per això han pogut representar-se episodis sencers dels poemes homèrics i recordo que en el Col·legi Mont d'Or aquell esperit elegant que fou En Joan Palau organitzà un d'aquests espectacles, tal vegada amb la col·laboració dels fills d'En Maragall. La tragèdia que avui es representarà no és res d'això.

Els poetes alexandrins tragueren *magodoi*, els mims dialogats. En aquesta forma eixiren les *Siracusanes* de Teòrit, els *Mimiambes* d'Herondas i més tard els *Mims de les cortesanes* de Lucià. Tampoc volgué En Joan Maragall restaurar el *mim* traduït *'Ifigènia a Tàuride* adoptà aquesta mateixa fórmula que és la del drama modern.

IV

No cal enganyar-se, doncs, pel que toca al propòsit i al seny de l'obra, que ni per la seva forma, ni pel seu moll és una reconstrucció clàssica, com aquestes que veureu ideades pels arquitectes, del temple de Salomó o del palau assiri de Korsabad. El gran poeta català, en el cim, que encara ho és, de la nostra renaixença literària, reprèn el somni, però no la lira d'Homer.

Per una errada interpretació dels poemes homèrics s'ha cregut molt de temps que els seus herois eren gent d'una grandesa d'ànima i d'un cor sà, comparables per la fortalesa als déus, però així mateix bàrbars, grollers, com

a representants d'una societat primitiva i basta. Els crítics més moderns diuen contràriament que en les riberes orientals de la Mediterrània florí uns mil anys abans de Jesucrist una civilització refinada, i que les corts dels seus reiats eren centres que en elegància, en delicadesa d'esperit i en el respecte i el conreu dels costums més nobles de l'home no desdeien de les corts italianes en els millors temps del Renaixement.

Que la filla del rei anés a rentar la roba al riu només vol dir que la poca densitat de la població no exigia l'embrutidora divisió del treball dels temps moderns, i endemés val a dir que moltes noies de la nostra aristocràcia sortiren guaunyant-hi que les deixessin sortir de l'humiliant desvament d'avui, ni que fos per anar al riu a rentar la roba. Observeu com rep Alkinoos el seu hoste abans de saber qui és, i penseu que si qualsevol dia ens arribava Odisseus nedant de la mar vella iria a raure als soterranis de la policia. Tant el carro de Nausica, com les crateres, i les armes i els vestits de porpra que ens descriu l'Homer de l'*Odissea*, ens revelen una opulència i un gust superiors als delsrics d'avui. Veieu com en arribant els forasters es renten i es perfumen; llegiu en els poemes els reptes que s'adrecen els atletes y compareu-los amb la brutalitat que domina ara en els camps d'esport, i digueu-me si hi ha cap rei ni cap fabricant d'indianes que tingui joglar, ni que tracti els poetes, si és que en rep algun a taula, amb el noble respecte d'Alkinoos pel seu Demòdocos.

Per això mentre Odisseus lliga amb el nus de Kirke el bagul ple d'exarpes i de robes precioses, copes i talents d'or amb el glavi d'Euríalos, d'argent el puny i d'ivori la beina, presents de l'hospitalitat, i poc després ix del bany calent, escalfada l'aigua en bacines de bronze, i les dones el freguen y l'unten amb els olis d'olor, i reconfortat l'embolcallen amb robes de fresc rentades, no em puc estar de dir, i perdoneu per la part que us toca, que *els bàrbars som nosaltres*.

V

En l'obra que aviat veureu representar la lira és nostra. El poeta català no desdirà del grec en la seva contemplació de les gràcies de la Natura. Quan, per exemple, canti l'*Himne al sol*, deixarà les imatges antropomòrfiques dels *Himnes homèrics*

que més tard ell mateix havia de posar en bells hexàmetres, i en lloc de l'Apol·ló Deli, o del Piti, o d'Hèlios, ens evocarà, després dels primers versos, l'astre que fa granar les llavors, per qui floreix la terra i brilla la mar.

La lira de la tragèdia "Nausica" és nostra. I en podeu fer la prova amb mi. Abans de començar el tercer acte, quan vegeu que es llevi la cortina, reciteu mentalment *La vaga cega*, i en acabat de dir

parpelleja

sobre les mortes nines, i se'n torna orfe de llum sota del sol que crema, acliqueu els ulls i espereu: de l'escena estant el poeta cec Daimó us contestarà:

*Vina, rei lluminós, alça't del mar
Oh tu que duus la lira d'or i cantes.*

... ..
*Ja que mos ulls no poden sé alegrats
Per ta llum, senti almenys la teva*

[ardència]

*I et lloaré més fort que l'altra gent
I en ma veu sentiràs la veu d'un poble.*

La il·lusió és completa; l'esperit i gairebé la lletra segueixen, lliguen. La lira i el poble són els nostres, però no són els d'avui. La nostra renaixença literària havia arribat en el poeta Joan Maragall al cim més alt d'un noble realisme, en un ambient de pau i de riquesa. Els homes i les coses evocades per ell resplandien de forta idealitat, però eren com eren.

VI

Aquell ímpetu que llevava en l'aire tota la literatura catalana, ha desdit; l'encís d'aquell noble realisme, s'ha perdut. La guerra gran i el desgavell que ha deixat darrera ens han trencat el pulcre espill del nostre confiat optimisme, que com l'ànsia d'amor embellia el món i el que s'hi emmirallava.

En una representació de *La dona verge* el seu agut autor, senyor Fontdevila, defensava la literatura del Paral·lel i deia que podria parlar-se d'un art de cada districte de Barcelona, com hi ha un art del districte cinqué. Jo tinc més anys que el senyor Fontdevila, i això que en permet comparar la primera generació noucentista amb la segona, em fa dir que la força de la literatura del Paral·lel consisteix, si no en una degradació, almenys en una flexió moral que fa avui particularment florir a Catalunya l'art del districte cinqué.

Heus ací llançada la primera pedra d'escàndol. En els primers anys del segle XX fins els anarquistes miraven

de cara a Sant Gervasi; avui no sols tenim una literatura del Paral·lel, sinó que la més forta literatura nostra d'avantguardia viu de cara al Paral·lel. Hi ha hagut trencadissa i n'hi haurà. L'ambient està revolt, la frase té més èxit com més desllorigada; fa riure per sota el nas de parlar de moral i d'honestedat dels sentiments com un plafó noble de l'obra literària. En canvi en la llengua del temps de Maragall no hi havia un mot prou vil per a traduir l'adjectiu *canalla*.

Això no és una censura: és una constatació. La literatura és un producte de l'ambient: els escriptors ens hem tornat així perquè en l'ànima del nostre poble la puresa cristal·lina de la concepció s'ha entelat. Fa trenta anys se sintetitzava l'evolució de la nostra renaixença dient *Del Born a Sitges*. Si el moviment actual continua, haurem de dir (encara no hi som): *De Sitges al barri de Pequin*. Però jo tinc fe en la nostra joventut i crec que a tot arreu, agra o dolça, aspra o refinada, farà la seva obra, i amb la seva viril magnificència ens enamorarà.

Us oferim, doncs, un espectacle que ja no és fresc del dia. Us proposem un romiatge sentimental a Sant Gervasi. Per un parell d'hores trobeu suportables la murtra i el lloer del nostre gran poeta, que si no és d'avui, és de sempre.

Pere COROMINES.

Barcelona, 22 de novembre de 1926.

NOTICIARI

De "La Veu de Catalunya":

En la segona sessió del Teatre Intim celebrada al Coliseum Pompeia, va ésser representada "Nausica", del nostre imponderable Maragall, davant d'un públic nombrós i escollit.

Col·laborà a aquesta vetllada En Pere Coromines llegint unes subtils consideracions sobre l'obra del poeta, sobre els grecs i sobre l'evolució del Teatre Català. Començà explicant el sentit de la paraula "xenies", la qual no havia deixat de capficar nombroses persones més o no tant il·lustrades. Xenies eren fruites o altres bagatel·les, diguem-ne petits obsequis, que els grecs oferien a llurs visitants com un record de gratitud o d'amistat. Defugint, amb discreció, el comparar-se amb Marcial, explicà que aquest poeta ofrenava petits fruits del seu enginy sobre "papyrus", degut a la seva pobresa. Després remarcà que "Nausica", en el poema homèric, era només un episodi de la gran epopeia grega.

El nostre gran poeta, seleccionà aquest episodi amb exquisida sensibilitat, i féu de la protagonista una donzella del nostre litoral. Aquí podem trobar-hi una mostra del

realisme ennoblidor que florí a Catalunya en les primeries del noucents.

En Pere Coromines, atribuï a la guerra gran el que aquest realisme s'hagi perdut. Aleshores l'esperit nostre es projectava sobre la ciutat futura. I la ciutat futura era Sant Gervasi. Adhuc els anarquistes hi fitaven els ulls.

Avui, per una flexió extraordinària de l'esperit racial, la més forta literatura d'avantguardia es produeix de cara al Paral·lel. En Coromines no censura això; ho constata. No creu que el fet que comenta signifiqui un estat de degradació. Els escriptors, diu, ens hem tornat així, perquè l'ànima del nostre poble està entelada per un batec sensual que amaga la seva puresa cristal·lina, i nosaltres no podem fer altra cosa que concebre inuïts per l'ambient. Declara que té fe en la joventut, la qual, sigui com sigui, realitzarà la seva obra amb magnificència viril.

Remarcà que "Nausica" representa avui un retorn a aquell Sant Gervasi que sintetitza la nostra set de perfeccions i les nostres esperances. I va finir dient: "Per un parell d'hores suporteu els lloers i murtes del nostre gran poeta que, si no és d'avui, és de sempre".

Discutibles o indiscutibles, aquestes observacions ens han semblat mereixedores d'ésser extractades, deixant a part altres mostres d'enginy i erudició que avaloren les "xenies" d'En Pere Coromines. No cal dir que foren premiades amb grans aplaudiments.

Respecte la representació de "Nausica", seria gairebé un enorme despropòsit no tenir en compte l'entusiasme, la fe, la cura minuciosa i la veneració al poeta que ha estat la norma de tots els que han intervingut en aquesta manifestació d'art que era, ensems, un homenatge a l'autor, ciutadà únic, ànima selecta, home d'il·lusió, a qui tots devem alguna paraula encoratjadora, algun elogi que ens ha enorgullit i alguna encaixada ferma i sincera que encara ens fa batre el cor i escalfa la nostra vida.

"Nausica" ha estat representada altres vegades, i no cal dir, llegida per molts. Avui un elogi rescalfat ens semblaria una petulància. Es ja una cosa definitivament consagrada.

Al Coliseum Pompeia, mateix que temps enrera a Eldorado, el senyor Gual ha seguit un criteri discutible, però mai no reprovable. L'estilització del decorat d'avui, indubtablement supera la d'ahir. Fineja més, guanya en matisos, i això mateix passa en els vestits, la propietat dels quals ens sembla fora de dubte. Cal afegir que el paper de la protagonista ha anat a càrrec d'una jove actriu, gentil de formes, elegant de plàstica i, sobretot, comprensiva.

El record de la interpretació de la senyoreta Roser Coscolla serà per als espectadors de la "Nausica", del Pompeia, un dels més perdurables i agradosos entre altres que pugui servir de la segona sessió de Teatre Intim. L'efectisme de la mímica era realitzat amb graciosos entusiasme i en la recitació hi havia sentiment. No desitjaríem altres qualitats en moltes interpretacions d'actrius consagrades.

L'obra d'En Maragall exigeix dels intèrprets una bellesa gairebé estatutària, unida a una declamació depurada, dues coses difícils de trobar en una mateixa persona, i sense les quals fallarà poc o molt l'efecte estètic que es proposi assolir un director,

per entès que sigui i per bé que hagi disposat les coses.

La senyoreta Roser Coscolla s'apropà a l'ideal. Amb ella, la seva germana, i alguna de les altres amigues i acompanyantes de la principessa.

Dels homes, menys afortunats en això d'ésser esculturables, cal fer esment del senyor Cristófol, un bon "Ulises" en proporcions i en la voluntat que posà en la realització.

Els senyors Claramunt, Fornaguera, Adrià i Xuclà, dintre el segon terme on els situaven llurs papers, no desdiren en la noble empresa de donar-nos una "Nausica" excepcional, amb proporcions de solemnitat artística.

Naturalment que esdevingueren insignificants fallides que el més previsor no evita, però amb tot, la darrera vetlla de Pompeia fou un nou triomf per al Teatre Intim i per al nostre volgut company senyor Gual.

El públic l'aclamà al final de la repre-

De "La Publicitat":

Sempre que es tracti d'honorar la memòria de Joan Maragall, sempre que es doni relleu d'actualitat i es faci viva l'obra del gran poeta, sentirem una íntima satisfacció. Aquesta satisfacció ens l'ha produïda l'Adrià Gual en la segona vetllada del Teatre Intim.

Si la representació de "Nausica" no ha resultat una novetat teatral, ens ha vingut, però, a refrescar la memòria, i hem recordat aquelles hores d'emoció al teatre Eldorado, quan vàrem veure per primera vegada l'espectacle de "Nausica", al poc temps de la mort del poeta.

En Gual s'ha valgut per a presentar l'obra, d'aquell sistema d'estilització arqueològica, que ja ens havia mostrat en una representació de "Nausica", en la qual Josepina Tàpies féu una delicada creació de la filla d'Alcinous.

Quan en Gual va donar la seva primera representació escènica de "Nausica" ja vàrem fer nosaltres el comentari que ens va mereixer.

Ara em cal confirmar que, malgrat els bons efectes que en alguns moments aconseguíem la interpretació plàstica, no ens acaba de satisfer del tot la monotonia de colors, i el subjectar-se a una estilització segons la ceràmica grega. Una cosa és la ceràmica i una altra cosa és el teatre. La visió d'en Gual és una visió intel·ligent i raonada, una visió seva, però que potser no és la que s'adapta millor a la frescor, al "maragallisme" i a la noble sinceritat de l'obra.

La interpretació per part dels actors, molt estudiada, molt acurada; la bona voluntat i les nobles intencions poden fer oblidar alguns defectes de declamació, però caldria que en sessions de "Teatre Intim" aquests defectes es corregissin. Excel·liren la senyoreta Coscolla, el senyor Cristófol i el senyor Claramunt.

Abans de la representació Pere Coromines llegí les "xenies", que, gràcies a la seva amabilitat, podem reproduir íntegrament.

De "L'Esquella de la Torratxa":

Dilluns passat, tingué lloc la segona sessió de la temporada del "Teatre Intim", fundat i dirigit pel gran director d'escena i comediògraf, Adrià Gual. L'acte tingué lloc